

Vägledning förvaring och hantering av kemiska produkter

Framtagen för Trafikverkets entreprenörer

Som entreprenör ansvarar du för att gällande lagar och regler kring förvaring och hantering följs. Denna broschyr är framtagen som en vägledning för entreprenörer som arbetar inom ett Trafikverksprojekt för att bidra till att förvaring och hantering av kemiska produkter sker på ett säkert sätt ur miljö- och arbetsmiljösynpunkt. Observera att projektspecifika krav om förvaring och hantering kan förekomma och sträcka sig utöver denna vägledning.

Det är viktigt att regelbundet bedöma riskerna med den hantering som sker och ha en tydlig ansvarsfördelning inom företaget. All personal behöver få samma information och vara medvetna om risker och hur hantering och förvaring ska ske.

Lagkrav

Krav avseende lagring och hantering av kemiska produkter finns i Arbetsmiljöverkets föreskrift om kemiska arbetsmiljörisker (AFS 2011:19), Förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (1998:901) och i Miljöbalken (1998:808), kap. 2 Hänsynsreglerna.

Lämpligt kärl

Förvaringsbehållare där kemikalier förvaras ska vara utformade så att de klarar av och håller för de kemikalier som ska finnas i behållaren, vara täta och lätta att hålla rena så att spill/läckage kan torkas upp på ett enkelt sätt.

Alla förpackningar innehållande kemiska produkter ska vara tydligt märkta med namn och för märkningspliktig kemisk produkt även med faropiktogram. Detta gäller också vid överflyttning av en kemisk produkt till nytt kärl, men använd helst originalförpackning. Det får inte ske några missförstånd gällande vilken produkt som förpackningen innehåller och vilka risker som finns vid hantering.

Exempel på faropiktogram

Lagringsplats

I avsnitt 7 i produktens säkerhetsdatablad står det hur du ska hantera och lagra produkten på ett säkert sätt samt vilka skyddsåtgärder som du behöver göra.

Kemiska produkter ska vara väderskyddade, det vill säga om de förvaras utomhus ska de vara skyddade från t.ex. regn, snö, vind och starkt solsken.

Väder ska inte kunna påverka kemiska produkter eller medföra spill/utsläpp till omgivningen.

Hyllor/golv/ytor där kemikalier förvaras ska vara kemikaliebeständiga, täta och lätta att hålla rena så att spill/läckage kan torkas upp på enkelt sätt. Använd inte kartong och papp för att undvika onödiga risker såsom brand eller reaktioner med organiskt material. För att undvika onödiga risker såsom spill, hala golv och förväxling av kemikalier ska det vara ordning och reda i kemikalieförråden.

Exempel på invallad och väderskyddad cistern

Utrymmen där ni förvarar kemikalier ska vara välventilerade. Från- och tilluftsöppningar är ofta tillräcklig ventilation, men i de fall kemikalierna har stark lukt och hantering förekommer på plats, kan en fläkt eller punktutsläpp behöva installeras. I avsnitt 8 i produktens säkerhetsdatablad framgår det vilken typ av skyddsåtgärder som behövs för begränsning av exponering.

Om det finns öppna golv- eller dagvattenbrunnar där ni förvarar kemikalier ska de tätas för att förhindra utsläpp. Det finns olika varianter av tätningslösningar, allt från gjutna kanter till kragar och tättslutande lock.

Det ska finnas skyltar där kemikalier förvaras. Skyltar som varnar för de kemiska riskerna ska vara i form av faropiktogram enligt CLP. Detta i enlighet med AFS 2011:19, om kemiska arbetsmiljörisker. Det faropiktogram som motsvarar den högsta farokategorin för faroklassen ska användas.

I AFS 2020:1 om Arbetsplatsens utformning finns regler om utformningen av andra skyltar än faropiktogram. På Arbetsmiljöverkets hemsida finns piktogram och annan märkning att ladda ned.

Där det finns risk för att en cistern/tank/behållare kan bli påkörd på något sätt behöver det finnas påkörningsskydd. Extra viktigt är det vid flytande kemikalier och om förpackningen lätt är sårbar. Exempel på påkörningsskydd är betongsuggor. Välj till exempel att placera cisternerna där risken för påkörning är minimal.

Förvaringsutrymmet kan vara upplåst under pågående arbete, förutsatt att det är under uppsyn så att inte obehöriga kan ta sig in. Lås förvaringsutrymmet när arbete inte pågår. Det särskilda skåpet för giftiga kemikalier ska alltid hållas låst.

Behövs en invallning?

Kemiska produkter ska invallas eller ha annat sekundärt skydd (till exempel dubbelmantlad tank), för att samla upp eventuellt spill.

Den verksamhet som har cisterner för lagring av eldningsolja, dieselbrännolja eller brandfarliga vätskor (flampunkt högre än 55°C) eller spillolja är ansvarig för att kontroll av cisternerna sker på rätt sätt. Det finns olika typer av kontroller – installationskontroll och återkommande kontroll. Det är krav på obligatorisk kontroll av cisterner (volym 1-10 m³) som är placerade inomhus eller utomhus ovan mark.

En invallning ska rymma största behållarens volym samt 10 % av övrig lagrad volym.

Exempel på hur en invallning kan se ut för en IBC-behållare

Cistern

När du ska installera en cistern ska du senast 4 veckor innan du börjar med installationen eller hanteringen informera tillsynsmyndigheten skriftligen om det. Du ska bifoga en kopia på utförda kontroller. Detta gäller också innan cisternen tas i bruk. Tillsynsmyndigheten i detta fall är kommunen och vid funderingar förs dialog med berörd kommun.

Ni/Du ska kontrollera anslutningsslangar och rörledningar regelbundet. De ska vara i gott skick så att ingen risk föreligger för eventuell läcka eller personskada.

Krav på konstruktion, tillverkning, installation och kontroll finns i MSBFS 2018:3 gällande cisterner och rörledningar för brandfarliga vätskor.

UN-tankar ska ha återkommande kontroll och provning, som minst ska innefatta invändig och utvändig kontroll av tanken och dess tillbehör samt en täthetsprovning och kontroll av all driftsutrustning. Detta i enlighet med MSBFS föreskrifter i ADR-S/RID-S. Alla verksamheter som omfattar transport av farligt gods på väg eller järnväg, innefattande lastning/lossning/fyllning/förpackning, ska även utse en säkerhetsrådgivare. Fordon eller utrustning i fordon/järnvägsfordon som drivs av bränsle är undantagna från bestämmelserna i ADR-S och RID-S.

Stor mängd brandfarlig vätska

Tillstånd krävs för hantering av större mängder brandfarlig vara, se MSBFS 2013:3 om när tillstånd till hanteringen krävs. Definitionen av en brandfarlig vätska är om flampunkten är lika med eller understiger 100°C. I avsnitt 9 i säkerhetsdatabladet anges produktens flampunkt.

Skåp/container med brandklass I är godkända för förvaring av brandfarlig vätska och aerosoler (ej samförvaring dock). Brandklass II får enbart användas för brandfarlig vätska.

Inget brännbart material ska förekomma vid förvaring av brandfarlig vara, undantaget ytteremballage. I de fall brandklassad förvaring inte används är minimiavståndet till brännbart material 6 meter enligt Räddningstjänsten.

Exempel på hur förvaring av brandfarlig vätska kan se ut

Hur hantering och lagring ska ske för den specifika produkten finns det en beskrivning av i avsnitt 7 i produktens säkerhetsdatablad. Om produkten är brandfarlig ska det stå på förpackningen med ett faropiktogram/faroangivelse och i avsnitt 2 i säkerhetsdatabladet. Hur brandfarlig vätska generellt ska hanteras beskrivs i SÄIFS 2000:2. Vad som är en brandfarlig eller explosiv vara beskrivs i MSBFS 2010:4.

Vattenskyddsområde

Ett vattenskyddsområde finns till för att skydda en dricksvattentäkt. För arbeten inom ett vattenskyddsområde gäller alltid speciella regler för att skydda vattentäkten. Varje vattenskyddsområde har sina egna skyddsföreskrifter och tillsynsmyndighet är kommunens miljöförvaltning. Enligt de flesta skyddsföreskrifter för vattenskyddsområde krävs det tillstånd från tillsynsmyndigheten för att hantera kemiska produkter och drivmedel, utföra anläggningsarbeten etcetera. För att ta reda på mer information om vad som gäller i aktuellt vattenskyddsområde kan du läsa på aktuell länsstyrelse eller kommuns hemsida. Du kan även hitta information via Naturvårdsverkets karttjänst ”skyddad natur”.

NFS 2021:10 gäller för hantering av 150 liter brandfarlig vätska eller mer inom ett vattenskyddsområde. Enligt denna föreskrift så är det förbjudet att hantera mer än 150 liter brandfarlig vätska eller spilloljor utan sekundärt skydd (invallning) inom inre och yttre skyddszon. Invallningen ska vara tät, hållbar och gå att inspektera. Den ska rymma hela behållarens volym och 10 % av övrig lagrad volym inom samma invallning. Även eventuella rörledningar och kopplingar ska ha sekundärt skydd.

Avfallshantering

Observera att den kemiska risken kvarstår när produkten blivit avfall. Därför ska produkten kasseras i originalförpackning så att den som hanterar avfallet kan göra det med medvetenhet om produktens kemiska risk. Invallning, väderskydd och andra krav kring förvaring och hantering av kemiska produkter, enligt tillhörande riktlinje, gäller även när produkten blivit avfall.

Vid eventuell olycka

Det ska alltid finnas beredskap utifall spill sker. Där ni förvarar flytande kemikalier eller där påfyllning sker ska till exempel absorptionsmedel, spade och uppsamlingskärl finnas tillgängligt. Samtliga som hanterar kemiska produkter ska veta var utrustningen finns samt hur de ska hantera den. Åtgärder som ska vidtas vid spill/utsläpp beskrivs i avsnitt 6 i säkerhetsdatabladet.

Exempel på hur invallning för mindre behållare kan anordnas samt saneringsutrustning

Underrätta kommunens miljöförvaltning

Om olyckan skulle vara framme så att mark eller byggnaden på ett sätt som medför olägenhet för människors hälsa eller miljön påverkas är det viktigt att i ett tidigt stadie kontakta miljöförvaltningen i aktuell kommun.

Skulle ett utsläpp dessutom nå dag- eller spillvattennät ska du dessutom informera berörd kommuns VA-huvudman.

Vill du veta mer?

Se följande hemsidor för mer information:

Arbetsmiljöverket – www.av.se

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) – www.msb.se

Naturvårdsverket – www.naturvardsverket.se

Kemikalieinspektionen (KEMI) – www.kemi.se

Denna trycksak är framtagen av Trafikverkets Kemikaliegranskningsfunktion.

Trafikverket, 781 89 Borlänge. Besöksadress: Röda vägen 1
Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00
[trafikverket.se](https://www.trafikverket.se)